EDEBİYAT

Türk Edebiyatında

BÛSÎRÎ'NİN KASÎDE-İ BÜRDE'Sİ

CİLT 1: NÜSHALAR

EDEBİYATA, SOSYAL HAYATA
VE SANATA ETKİSİ

EDİTÖR: **BÜNYAMİN AYÇİÇEĞİ**

DBY | dünbugün yarın

“**dün**”den öğrendiklerinle
“**bugün**”ü yaşamak
“**yarın**”ları aydınlatır.

TÜRK EDEBİYATINDA
BÛSÎRÎ'NİN KASÎDE-İ BÜRDE'Sİ CİLT 1: NÜSHALAR
EDEBİYATA, SOSYAL HAYATA VE SANATA ETKİSİ

© 2024, DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI™
Tüm hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım amacıyla ve araştırma için yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir şekilde kopya edilemez, elektronik ve mekanik yolla çoğaltılıp, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

DBY: 385
Edebiyat: 199

ISBN 978-625-6063-10-5 (1.c)
978-625-6063-09-9 (Tk)
Sertifika No: 52315

Birinci Baskı: İstanbul, 2024

Yazarlar:
Bünyamin Ayçiçeği, Ayşe Ayçiçeği Dinn, Cihat Ekiz, Nurettin Gemici, Hamza Koç, Elif Kurumehmet, Murat Cemalettin Necipoğlu, Abdurrahman Özdemir, Ali Selçuk, Fatih Yaman

Kitap Editörü:
Bünyamin Ayçiçeği

Dizi Editörü:
Furkan Öztürk

Yayın Yönetmeni:
İrfan Güngörür

Baskı Hazırlık:
DBY Ajans

Baskı/Cilt:
Meteksan Matbaacılık ve Teknik Sanayi Tic. A.Ş.
(Sertifika No: 46519)

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI / Library Cataloging-in-Publication Data (CIP)
Türk Edebiyatında Bûsîrî'nin Kasîde-i Bürde'si Cilt 1: Nüshalar - Edebiyata, Sosyal Hayata ve Sanata Etkisi
Yazarlar: Bünyamin Ayçiçeği (Doç. Dr.), Ayşe Ayçiçeği Dinn (Prof. Dr.), Cihat Ekiz (Araş. Gör.), Nurettin Gemici (Prof. Dr.), Hamza Koç (Doç. Dr.), Elif Kurumehmet (Öğr. Gör), Murat Cemalettin Necipoğlu (Doktora Öğrencisi), Abdurrahman Özdemir (Prof. Dr.), Ali Selçuk (Prof. Dr.), Fatih Yaman (Doç. Dr.)
Editör: Bünyamin Ayçiçeği (Doç. Dr.)
İstanbul : DBY Yayınları, 2024.
552 s. ; 16,0 x 23,5 cm ___ (DBY Yayınları ; No. 385)
ISBN 978-625-6063-10-5 (1.c) 978-625-6063-09-9 (Tk)
1- Edebiyat 2- Klasik Türk Edebiyatı 3- Kasîde

Bu ciltte yer alan son bölüm, TÜBİTAK tarafından 1002 programı kapsamında desteklenen 215K398 numaralı, "Bûsîrî'nin Kasîde-i Bürde'sinin Geçmişten Günümüze Türkiye Toplumu Üzerindeki Akademik, Sosyal ve Dinî Etkileri" adlı projenin yayına dönüşmüş hâlidir. Desteklerinden ötürü TÜBİTAK'ın ilgili birimlerine teşekkür ederiz.

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI
Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4
Cağaloğlu, Eminönü - Fatih / İstanbul
www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr
Tel.: +90 212 526 98 06

EDEBİYAT

Türk Edebiyatında

BÛSÎRÎ'NİN KASÎDE-İ BÜRDE'Sİ

CİLT 1: NÜSHALAR

EDEBİYATA, SOSYAL HAYATA
VE SANATA ETKİSİ

Editör: **Bünyamin Ayçiçeği**

Bölüm Yazarları:
Bünyamin Ayçiçeği • Ayşe Ayçiçeği Dinn
Cihat Ekiz • Nurettin Gemici • Hamza Koç
Elif Kurumehmet • Murat Cemalettin Necipoğlu
Abdurrahman Özdemir • Ali Selçuk • Fatih Yaman

BÜNYAMİN AYÇİÇEĞİ, 8 Mart 1976 tarihinde İstanbul'da doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini İstanbul'da tamamladı. 1998'de Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu. Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalında *Sarı Abdullah Efendi'nin Hayatı, Eserleri ve Gülşen-i Râz Adlı Mesnevîsinin Transkripsiyonlu Metni* adlı yüksek lisans teziyle 2001 yılında bilim uzmanı ünvanını; 2014 yılında Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalında *Behiştî Ahmed Sinan'ın (ö. 917/1511-12?) İskender-nâme'si (İnceleme-Metin)* adlı teziyle de bilim doktoru ünvanını aldı. 1998-2014 yılları arasında Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda Türk dili ve edebiyatı öğretmenliği; 2012-2014 yılları arasında Kuveyt'te Türk Büyükelçiliğinde Türkçe okutmanlığı yaptı. 2014 yılından beri İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Türk İslam Edebiyatı Ana Bilim Dalında çalışmaktadır. 18.11.2020 tarihinde klasik Türk edebiyatı alanında doçent oldu. Evli ve bir kız babası olan yazarın özellikle dinî-edebî metinlerle ilgili bilimsel çalışmaları bulunmaktadır. İletişim: *bunyamin.aycicegi@istanbul.edu.tr*

AYŞE AYÇİÇEĞİ DİNN, İstanbul Üniversitesi'nden mezun olup yüksek lisansını Boğaziçi Üniversitesi'nde, doktorasını Marmara Üniversitesi'nde yapmıştır. Doktora sonrası araştırmasını Washington'da Amerikan Üniversitesi'nde yapmış ve Boston Üniversitesi'nde misafir öğretim üyesi olarak çalışmıştır. İstanbul Üniversitesi'nde psikoloji bölüm başkan yardımcılığı, bölüm başkanlığı, rektör yardımcılığı, kariyer merkezi kuruculuğu ve müdürlüğü görevlerinde bulunan Prof. Dr. Ayşe Ayçiçeği Dinn, İstanbul Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'nun kurulmasında da önderlik etmiştir. Şu anda İstanbul Atlas Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi'nde dekanlık görevini üstlenmekte, psikoloji bölümünde ise lisans, yüksek lisans ve doktora seviyesinde dersler vermektedir. İstanbul Atlas Üniversitesi Psikoloji Laboratuvarının kurulmasında emeği geçen Prof. Dr. Ayşe Ayçiçeği Dinn deneysel psikoloji, bilişsel psikoloji, nöropsikoloji, dil psikolojisi ve kültürlerarası psikoloji alanlarında ulusal ve uluslararası düzeyde bilimsel araştırmalar yürütmekte olup psikoloji bilimi için temel kitapların çevirisini yaparak Türkçeye kazandırmıştır. Çok sayıda Türkçe ve İngilizce çalışması, yayınladığı kitap ve makaleleri olup h-indeksi 22'dir. İletişim: *ayse.dinn@atlas.edu.tr*

CİHAT EKİZ, Kütahya'da dünyaya geldi. İlk ve orta öğrenimini burada tamamladı. 2012 yılında Kütahya Akşemsettin Anadolu İmam Hatip Lisesini bitirdi. 2017 yılında Bursa Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden mezun oldu. Aynı yıl bu fakültede başladığı Türk İslam Edebiyatı yüksek lisans eğitimini 2019'da Doç. Dr. M. Murat Yurtsever danışmanlığında tamamladı. 2019'da Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Türk İslam Edebiyatı anabilim dalına araştırma görevlisi olarak atandı. Aynı yıl Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstirüsü İslam Tarihi ve Sanatları Türk İslam Edebiyatı alanında doktora eğitimine başladı. Hâlen bu görevini ve Prof. Dr. Zülfikar Güngör danışmanlığındaki *Ahmed b. Seydî el-Bigavî'nin Avârifü'l-Ma'ârif Tercümesi (İnceleme-Metin)* başlıklı doktora tez çalışmasını sürdürmektedir. İletişim: *ekizc@ankara.edu.tr*

NURETTİN GEMİCİ, Bolvadin İmam-Hatip Lisesini 1985 yılında bitirdi. Ardından Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden 1990 yılında mezun oldu. 2 Ocak 1991-18 Ağustos 1993 yılları arasında Bağcılar Endüstri Meslek Lisesi'nde Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeni olarak görev yaptı. 1993 yılında İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde yüksek lisansını bitirdi. 1993 yılında YLS sınavını kazanarak Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesine araştırma görevlisi olarak atandı. 1994 Yılında YÖK bursuyla Almanya'ya gitti. Bamberg şehrinde doktora eğitimini 1999 yılında

bitirdikten sonra Avrupa Diyanet teşkilatlarında eğitim bölümünde çalıştı. Almanya'da doktora eğitimi sırasında başta cami hizmetleri olmak üzere 8-18 yaş gençlerin eğitimine katkı sundu. 2007 yılından itibaren İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde görev yapmaktadır. 2011 yılında Doçent, 2017 yılında Profesör oldu. Siyer, İslam Tarihi ve Medeniyeti, Osmanlı Dönemi Siyer Metinleri, Osmanlı Tarihi, Kültür ve Medeniyeti, Evliya Çelebi ve Seyahatnamesi, Tanzimat Sonrası İlim ve Kültürel Hayat ve Modernleşme, Din Eğitimi, Ahilik vb. konularda çalışmalarını sürdürmektedir. İletişim: *ngemici@istanbul.edu.tr*

HAMZA KOÇ, Trabzon'un Akçaabat ilçesinde doğdu. İlk ve orta öğrenimini Trabzon'da tamamladı. 2006 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Giresun Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde *16. Yüzyılda Yazılmış Bir Behrâm-ı Gûr Mesnevisi I, İnceleme-Edisyon Kritikli Metin* adlı teziyle yüksek lisansını (2010), Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde *Nizâmî'nin Dört Mesnevisinin Mensur Tercümesi [Heft Peyker, İskendernâme, Hüsrev ü Şîrîn, Leylâ vü Mecnûn, İnceleme-Edisyon Kritikli Metin]* adlı teziyle de doktorasını (2016) tamamladı. 2006-2013 yılları arasında Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda ve bazı özel öğretim kurumlarında Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenliği yaptı. 2013'te Giresun Üniversitesi Rektörlük Türk Dili Bölümüne öğretim görevlisi olarak atandı. 2016 yılından itibaren aynı üniversitenin Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. İletişim: *hamza.koc@giresun.edu.tr*

ELİF KURUMEHMET, Trabzon'da doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini aynı şehrin çeşitli okullarında, lisans öğrenimini Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesinde tamamladı. 2003-2014 yılları arasında MEB kadrosunda öğretmenlik yaptı. Yüksek lisans eğitimini İslam Tarihi ve Sanatları alanında tamamlayarak 2015-2021 yılları arasında Sakarya Üniversitesi Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, Geleneksel Türk Sanatları Bölümünde öğretim görevlisi olarak çalıştı. Akademik çalışmaları yanında yurt dışında ve içinde birçok sanatsal proje ve sergiye iştirak etti. Hâlen İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslam Tarihi ve Sanatları Bölümünde öğretim görevlisi olarak görev yapmaktadır. İletişim: *elif.k@istanbul.edu.tr*

MURAT CEMALETTİN NECİPOĞLU, 1978 yılında İstanbul'da doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini İstanbul'da tamamladıktan sonra Anadolu Üniversitesi İktisat Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümünden mezun oldu. Babası Hafız Şerafettin Necipoğlu'nun yönlendirmesiyle küçük yaşlardan itibaren "cami mûsıkîsi" ile tanıştı ve bu mûsıkînin en önemli icracıları ile aynı meclislerde okuma fırsatına erişti. 90'lı yılların başında, Bakırköy Mûsıkî Derneğinde Klasik Türk Mûsıkîsi çalışmalarına devam etti. Böylelikle hem Türk Din Mûsıkîsi hem Klasik Türk Mûsıkîsi alanında ilerleme kaydetti. Her iki alanda da başarılı olması kendisine solist, kasidehan, mevlithan ve gazelhan vasıflarını kazandırdı. Gerek adına düzenlenen meclislerde gerek çeşitli etnik gruplarda solist olarak ülkemizin en seçkin konser salonlarında ve yurt dışındaki birçok ülkede konserlere katıldı. İlahi, tevşih, tasavvufî türkü ve şarkı formlarında beste çalışmalarıyla Türk Din Mûsıkîsi'ne hizmeti şiâr edindi. Birçok Türk din mûsıkîsi albümüne konuk sanatçı vasfıyla renk katan Necipoğlu'nun "Âşıkan- Sûfî Hisler- Yâ Şâfî Derman Sensin" isimlerinde üç Türk din mûsıkîsi albümü bulunmaktadır. Ayrıca; İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Türk Din Mûsıkîsi Anabilim dalında hazırladığı, "Mevlit İcrâsında İstanbul Tavrı" adlı teziyle bilim uzmanı ünvanını aldı. Hâlen aynı bölümde, Prof. Dr. Ubeydullah Sezikli danışmanlığında, "Geleneksel Mevlit İcrâsına Yönelik Bir Eğitim Modeli" adlı doktora tezini hazırlamaktadır. İletişim: *necipoglumurat@gmail.com*

ABDURRAHMAN ÖZDEMİR, 1969 yılında Karabük Safranbolu'da dünyaya geldi. İlk ve ortaöğrenimini Karabük'te, yükseköğrenimini 1991'de Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde tamamladı. Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde 1992 yılında başladığı lisansüstü eğitimi çerçevesinde 1995 yılında yüksek lisansını, 2000 yılında doktorasını bitirdi. 1994 yılından itibaren çalışmaya başladığı Gazi Üniversitesi Çorum İlahiyat Fakültesinde 2001 yılına kadar okutman, 2008 yılına kadar da yardımcı doçent olarak görev yaptı. Arap Dili ve Belâgatı alanında 2008 yılında Doçent oldu. 2009 itibariyle tayin olduğu İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde 2013 yılında profesörlüğe atandı. 2014-2016 yılları arasında Yalova Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi, 2018-2020 yılları arasında Kıbrıs Sosyal Bilimler Üniversitesi İslami İlimler Fakültesinde dekanlık ve rektör yardımcılığı vazifelerinde bulundu. Abdurrahman Özdemir'in Arap Dili ve Belâgatı alanında kitap, kitap bölümü, makale ve sempozyum bildirileri bulunmakta olup alanı yanında Kur'an Kıraati, Eski Türk Edebiyatı, Aruz, Klasik Türk Mûsıkîsi gibi disiplinlerle de yakından ilgilidir. Abdurrahman Özdemir evli ve iki çocuk babasıdır. İletişim: *abdurrahman.ozdemir@istanbul.edu.tr*

ALİ SELÇUK, 1970'te Mersin'de doğdu. Doktorasını *Mersin Tahtacıları* başlığını taşıyan çalışmasıyla Erciyes Üniversitesinde 2003 yılında tamamladı. Alevilik, Tahtacılar, Hubyâr Sultan Ocağı, Sıraçlar, Anşa Bacılılar, Girit Göçmenleri, Giritli Bektaşiler, Balkan Aleviliği ve Bektaşiliği konularındaki akademik çalışmalarını sürdüren Prof. Dr. Ali Selçuk, Erciyes Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Halkbilimi bölümünde öğretim üyesidir. İletişim: *aliselcuk@erciyes.edu.tr*

FATİH YAMAN, Lisans derecelerini Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat, Anadolu Üniversitesi Sosyoloji ve Marmara Üniversitesi Gazetecilik bölümlerinden aldı. Yüksek lisans ve doktorasını İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde tamamladı. Yaman, ABD'de Utah Üniversitesi Siyaset Bilimi (2006-2007), Almanya'da Tübingen Üniversitesi Katolik Teolojisi (2010) ve Justus Liebig Giessen Üniversitesi Sosyal Bilimler ve Kültürel Çalışmalar bölümlerinde (2012) "misafir araştırmacı" olarak kendi alanında araştırmalarda bulundu. *Avrupa'da İslam ve Sivil Toplum* (2017); *Göç ve Toplum* (2019) isimli kitapları bulunan Doç. Dr. Fatih Yaman; göç politikaları, sivil toplum, sosyal değişim, medya, kimlik ve radikalleşme konularındaki çalışmalarına İstanbul Medeniyet Üniversitesinde öğretim üyesi olarak devam etmektedir. İletişim: *fatih.yaman@medeniyet.edu.tr*

Kitapta yer alan görseller, eserlerin tıpkıbasım sayfaları ve videolara dijital platformlar üzerinden kolayca erişim sağlanabilmesi için QR Kod uygulaması kullanılmıştır.

İçindekiler

Ön Söz.....9

Prof. Dr. Ali İhsan Öbek'in Kitabın Yazılışına Düştüğü Tarih..... 14

İmâm Bûsîrî'nin Hayatı, Divan'ı ve Kasîde-i Bürde'si..... 17
Bünyamin Ayçiçeği

NÜSHALARIN İNCELENMESİ

Kasîde-i Bürde'nin Türkçe Mensur Tercüme ve Şerhleri..... 39
Bünyamin Ayçiçeği

Kasîde-i Bürde'nin Türkçe Manzum Şerhleri..... 89
Hamza Koç

Kasîde-i Bürde'nin Türkçe Manzum Tercümeleri..... 99
Hamza Koç

Kasîde-i Bürde'nin Türkçe Tahmisleri..... 169
Bünyamin Ayçiçeği

SOSYAL HAYATA VE SANATA ETKİSİ

Kasîde-i Bürde'yi Okuma Âdâbı ve Bürde'nin Havâssı..... 183
Bünyamin Ayçiçeği

Hüseyin Vassâf'ın Kitâbü'l-Külliyât Adlı Eserinden Hareketle Kasîde-i Bürde'nin Havâssı..... 191
Cihat Ekiz

Kasîde-i Bürde'nin İcâzetnâmeleri 209
Bünyamin Ayçiçeği

Kasîde-i Bürde'nin Medrese Eğitimindeki Yeri 215
Bünyamin Ayçiçeği

Kasîde-i Bürde'nin Farklı Dillere Tercümeleri 219
Bünyamin Ayçiçeği

Kasîde-i Bürde'nin Hat Sanatındaki Yeri 247
Bünyamin Ayçiçeği • Elif Kurumehmet

Kasîde-i Bürde'nin Türk Mûsıkîsindeki Yeri 275
Bünyamin Ayçiçeği • Murat Cemalettin Necipoğlu

PROJE ÇALIŞMASI

Ön Söz 293
Tablo ve Şekil Listesi 294
Özet 295
Abstract 296
Giriş 297
Literatür Özeti 298
Gereç ve Yöntem 303
Sosyal Araştırmada Uygulanan Gereç ve Yöntem 481
Bulgular ve Tartışma/Sonuç 487
Ek 1. Yazma Eser Listesi 503
Ek 2. Anket 529

Kaynakça 533

Ön Söz

Türk edebiyatında dinî eserler içinde Hz. Peygamber'le ilgili olanlar büyük bir yekûn teşkil etmektedir. Hazırlanan müstakil kitapların kapladığı hususî sahayla beraber hemen hemen tüm divanlarda, mesnevîlerde ve farklı şekilde-türde kaleme alınmış divan edebiyatı dairesindeki her eserde, Hz. Peygamber'i konu edinen kısa ya da uzun parçalar bulunmaktadır. Özellikle Türk milleti bunu, Hz. Muhammed'e duyduğu muhabbet ve hürmetin bir gereği, şefaat arzusunun gerçekleşmesi için bir yol olarak görmüştür. İslam'ın ilk dönemlerinden başlayarak Rasûlullah'ı anlatan ve O'nun şahsında tecessüm eden davayı, yolu savunan; varlığının bir müslüman için ne ifade ettiğini mısralara döken şairler bulunmaktadır. "Hz. Peygamber'in şairleri" diyebileceğimiz bu sahabeler, İslam davasının yüce sesli savunucusu olmuşlardır. Abdullah bin Revâha (ö. 629), Kâ'b bin Züheyr (ö. 645?), Hassân bin Sâbit (ö. 680?) bu sahabelerden sadece birkaçıdır. Arap toplumunda şiirin ne kadar önemli olduğu, şairin de o dönemin medya vazifesini üstlendiği malumdur. Bu nedenle Hz. Peygamber Hassân bin Sâbit için, onun şairlik kabiliyeti ve ilhamı Cebrail tarafından teyit ediliyor/destekleniyor, diye buyurmuş ve onun için dua etmiştir.

Bürde; aba, hırka demektir. Kâ'b bin Züheyr, hâlini arz ederek Hz. Peygamber'den af dilediği, O'nu ve sahâbeleri medhettiği meşhur şiirini okuduğu esnada şu beyte gelince, Hz. Peygamber hırkasını çıkarıp Kâ'b'ın omuzlarına bırakmış, sonrasında kaside "*Bürde kasidesi*" olarak şöhret bulmuştur:

İnne'r-rasûle le-nûrun yüstedâ'u bi-hî
Muhammedün min suyûfi'llâhi meslûlu

"Peygamber Allah'ın öyle bir yalın kılıcıdır ki karanlıkta kalanlar onun aydınlığı ile yol bulur."

Şiirin mütercimlerinden olan Sezai Karakoç (1933-2021), bu sahneyi şöyle resmeder: "O, sözün gerçek sahibinin elinden hırkasını giydi. Cebrail'in, kelam meleğinin dokunduğu bir hırka giydi. Peygamber, O'nun üstüne hırkasını atarak koşuyu bitiren birinci atların üstüne atılan örtülerden bir örtü atmış oldu bu fikir ve sanat koşucusunun üstüne. Ve O'nu bu örtü, Peygamberlik rahmetiyle, şefkatiyle, sevgisiyle bürüdü. Ve Kâab bin Züheyr'in şahsında, kendini mutlak'a adayanların bütününü bürüdü (2014, 11-12)."

Rasûlullah'ın kendi hırkasını hediye ederek şairi taltif etmesi, sonraki dönemlerin "câize"lerine de gerekçe teşkil etmiş, Kâ'b'ı bürüyen hırka, takipçisi pek çok şairi de bürümüştür. Bunlardan biri ve bu çalışmanın sebebi Bûsîrî (ö. 1297?) de hırkanın bürüdüklerindendir. Bu hadise gerçekleştikten takriben 600 sene sonra İmâm Bûsîrî bir na't yazacak ve bu şiir de "*Bürde*" adıyla anılacaktır. Nasıl ki Kâ'b bin Züheyr, Bürde'nin altında ölümden kurtulup ebedî bir hayata kavuştuysa Bûsîrî de na'tını yazarak Hz. Peygamber'in Bürde'sine bürünüp maddî manevî hastalıklardan kurtulacaktır. Böylece kaside; hastalıklardan kurtulma, şifa bulma anlamına gelen *Bür'e* ismiyle de şöhrete kavuşacaktır.

Bûsîrî'nin *Bürde*'sini, "Bürüyen Kaside" adıyla tercüme eden Sezai Karakoç, bu şiiri ancak Peygamber âşığı ve O'nun yolunun çilelisi bir şairin hissedebileceği şu cümlelerle tarif eder: "Şiir, baştan sona, Peygamberi, O'na bakışı, Kur'an'ı, İslâmı, tam gerçeklik, samimilik, tabiilik, düşünce ve şiir üslûbuyla, en keskin çizgiler ve bir sevgi ve bir saygı loşluğunda, hep en önemli hedeflerden en önemli hedefe yönelerek getiriyor bize. Veya bizi alıp götürüyor. Büyük entellektüelin şiiridir bu. Abstrenin şiiri. Bir insanın iç oluşu, onarımı ve metamorfozu. Kasidenin başından bir duygu gecesine giren adam, biraz sonra ağaç hışırtılarını, sonra yolda geçenlerin seslerini işitir gibi oluyor. Daha sonra gölgelerini görür gibi. Daha sonra, sanki fıstık ağaçlarının arkasından bir ay çıkıyor. Göğün yakasında bir rozet gibi bir ay. Daha sonra Samanyolu. Şiirin sonuna doğru yavaş yavaş ortalık ağarır gibi oluyor. Bir duygu şafağına ve

sabahına çıkarken içimiz gülpembedir, gül kokulu bad-ı saba ile ürpermektedir. Gerçek. Gerçek. Gerçek... Şiir, gerçekten gerçeğe dönüyor; yapmacıktan, geçici olandan hep uzaklaşıyor. Bir iç arınması oluyor. Peygamber, çağların önünde bir hakikat hükümdarı gibi görünüyor. Ve Kur'an, gerçeğin ve güzelin sonsuz prensipleri, solmaz gülü gibi açılıyor. İslâm medeniyetinin orta noktasında, İslâm Tarihinin orta noktasında, İslâm Ülkelerinin orta noktasında, İslâm Düşüncesinin ve İslâm Sanatının orta noktasında, İslâmın dış ve iç çizgilerinin orta noktasında, yüreğimizin orta noktasında, Şiir, hakikatın merkez noktası etrafında dönüyor (2014, 15-16)."

Bûsîrî'nin *Bürde*'sini konu alan bu çalışmamız iki ciltten müteşekkildir. 1. ciltte, Bünyamin Ayçiçeği tarafından yürütücülüğü yapılan ve Tübitak Sobag-Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Destek Grubu tarafından desteklenen, 20/09/2018 tarih ve 166 sayılı toplantıda da sonuç raporu kabul edilen, "Busirî'nin *Kaside-i Bürde*'sinin Geçmişten Günümüze Türkiye Toplumu Üzerindeki Akademik, Sosyal ve Dini Etkileri" adlı projenin metni yer almaktadır. Öncelikle bu projeyi destekleyen Tübitak'ın ilgili birimlerine teşekkür ederim. İlk olarak projede, *Bürde* hakkında yapılan çalışmalar ele alınmıştır. Ardından *Bürde*'nin Türk kültürüne yansıması, şifacılık geleneği içindeki yeri, çeşitli araştırma metotlarıyla incelenmiştir. Son olarak, Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesindeki *Bürde* nüshaları ele alınarak listelenmiştir. Adı geçen projede araştırmacı olarak görev alan (soyadı sırasıyla) Ayşe Ayçiçeği Dinn'e, Nurettin Gemici'ye, Abdurrahman Özdemir'e, Ali Selçuk'a ve Fatih Yaman'a teşekkürü bir borç bilirim. 1. cildin farklı bölümlerine katkı sunan Cihat Ekiz'e, Elif Kurumehmet'e, Murat Necipoğlu'na ve *Bürde* çalışmalarının hiçbir aşamasında beni yalnız bırakmayıp her zaman destek olan kıymetli kardeşim Hamza Koç'a; projenin yazımı esnasında desteğini esirgemeyen değerli öğrencim ve meslektaşım Aslınur Akdeniz Brehmer'e şükranlarımı sunarım.

Çalışmamızın 2. cildi metinleri kapsamaktadır. Metinleri seçerken her birinin farklı hususiyetleri olmasına dikkat edilmiş, metinlerin sıralanmasında da bu hususiyetler dikkate alınmıştır. İlk sırada, Mücahit Kaçar tarafından hazırlanan "İbrâhîm b.

Süleymân el-Ankaravî'nin Kasîde-i Bürde Şerhi" yer almaktadır. Türk edebiyatında Anadolu Türkçesiyle kaleme alınmış ve sonraki tercümelere, şerhlere öncülük etmiş ilk *Bürde* şerhi olması bakımından Ankaravî'nin eseri oldukça önem arz etmektedir. İkinci olarak Sadık Yazar, kütüphanelerde en çok nüshası bulunan ve *Bürde* literatüründe oldukça önemli bir yeri olan "Le'âlî Mahlaslı Seyyid Ahmed b. Mustafâ'nın Kasîde-i Bürde Şerhi"ni hazırlamıştır. Bu iki şerhin ardından, "satır altı Bürde tercümeleri" literatüründe önem arz eden nüshalar yer almaktadır. Üç tane satır altı *Bürde* tercümesinin ikisi Bünyamin Ayçiçeği tarafından biri de Kenan Mermer tarafından hazırlanmıştır. Son olarak Hamza Koç, her biri farklı hususiyetlere sahip üç manzum metni ortaya koymuştur. Bu cilde katkı sunan kıymetli hocalarım Mücahit Kaçar'a, Sadık Yazar'a, Kenan Mermer'e ve Hamza Koç'a ayrı ayrı şükranlarımı arz ederim.

Bizleri kırmayıp büyük bir lütuf göstererek kitabın yazılışına tarih düşüren kıymetli hocamız Prof. Dr. Ali İhsan Öbek'e ne kadar teşekkür etsek azdır. Her iki cildde de tarih kıt'ası, ön sözden sonra yer almaktadır.

Kitaplar farklı bölümlerden oluşmakla birlikte ciltlerin sonuna, ilgili cildi kapsayan tek kaynakça hazırlanmış, çalışmanın bütününde İsnad 2. Edisyon atıf sistemine uyulmaya gayret edilmiştir. Nüshaların incelendiği bölümde her eserin ardından, araştırmacılara kolaylık sağlamak maksadıyla, bahsi geçen eserle ilgili yapılan çalışmalar eklenmiştir. Birinci ciltte yer alan kaynakça aynı zamanda, geçmişten bugüne yapılmış Bürde çalışmalarını kapsayan bir liste olarak da değerlendirilebilir. Bazı bölümlerde yer alan karekodlar okutularak konuyla ilgili renkli görsellere, yazma metinlere de ulaşılabilir.

Bundan sonra bulunacak yeni metinler ve ulaşılacak yeni bilgiler **kasideiburde.com** internet sitesine yüklenecektir. Böylece bilgiler güncellenebilecektir. Ayrıca bu sitede, Kâ'b bin Züheyr'in *Bürde*'siyle ilgili bir bölüm de bulunacak, farklı metinler de yer alacaktır. Sitedeki Kâ'b bin Züheyr'in *Bürde*'siyle ilgili kısmı, bu konuda önemli bir doktora tezi hazırlayan ve çeşitli yayımları bulunan değerli hocam Dr. Ömer Said Güler düzenleyecektir.

Kıymetli hocam Prof. Dr. Orhan Bilgin'in her zaman tekrar edip bizlere talim ettiği gibi, "Hazret-i Kur'an dışında hiçbir kitap, hatadan vâreste değildir." Diyarbakırlı Said Paşa da tercümesinin mukaddimesinde şöyle der: "İnsan nisyândan hâlî olamaz. Hatâ ve kusurdan münezzeh olan Zât-ı Kibriyâ'dır." Bu sebeple hatalarımıza ve kusurlarımıza af nazarıyla bakılması istirhamımızdır. Kıymetli okuyucularımız tarafından tekliflerin ve tavsiyelerin editöre iletilmesi hâlinde, sonraki baskılar için değerlendirileceğini ifade etmek isteriz.

Son olarak, *Kasîde-i Bürde* için geçmişten bugüne eser ortaya koyan bütün araştırmacıları saygıyla anıyor, bu çalışmanın da faydalı olmasını Cenâb-ı Hak'tan niyaz ediyoruz.

Bünyamin Ayçiçeği
Haziran 2024

Kasîde-i Bürde'nin Farklı Dillere Tercümeleri

Bünyamin Ayçiçeği

Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Türk-İslam Edebiyatı Ana Bilim Dalı, (bunyamin.aycicegi@istanbul.edu.tr).

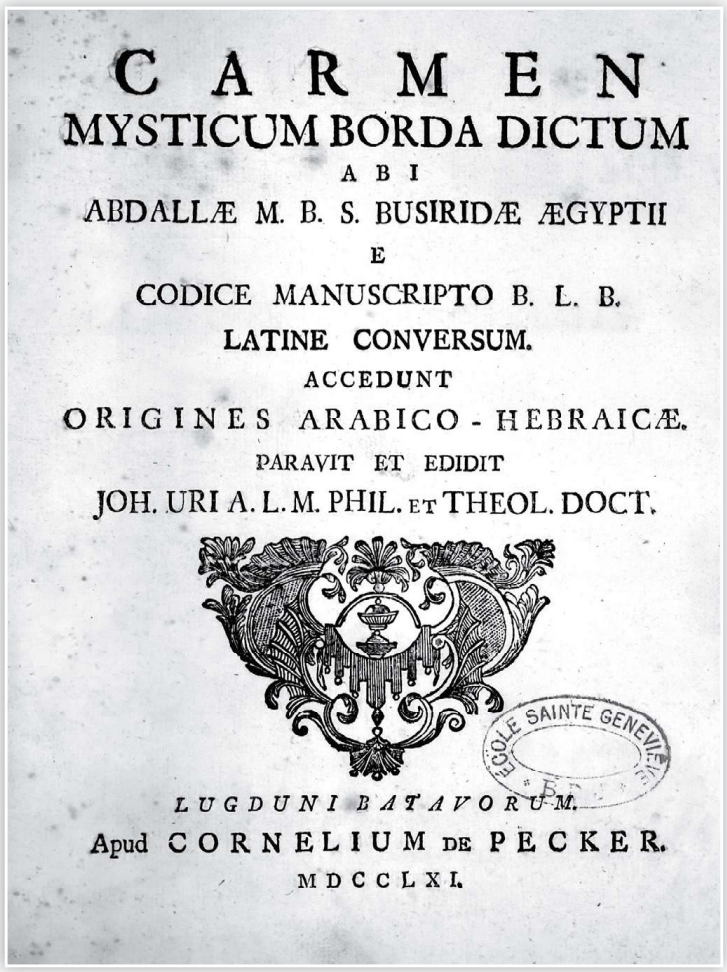
Kasîde-i Bürde'yle ilgili yapılan çalışmaların çoğunda şiirin birçok dile tercüme edildiğinden bahsedilmektedir. Mahmut Kaya, İslam Ansiklopedisi'ndeki *Kasîdetü'l-Bürde* maddesinde, İslâm milletlerinin konuştuğu hemen hemen bütün dillere nazım ve nesir olarak tercüme edilen kasidenin Grekçe, Latince, İtalyanca, Fransızca, İngilizce, Almancaya, Afrika ve Güney Asya'daki mahallî dillere çevrildiğini ifade eder (Kaya, 2001, 24/569). Tercümelerle ilgili bazı kaynakları da zikreden Turgut Kut, şu bilgileri verir: "Latinceye Joannes Uri, *Carmen mysticum borda dictum Abi Abdallae M.S.B. Busiridae* (Leiden, 1761) tarafından çevrilmiştir. Almancaya, R. Rosenzweig, *Funkelnde Wandelsterne zum Lobe des Besten der Geschöpfe* (Wien, 1824); Franszıcaya, René Basset, *La Bordah du cheikh El Bousiri* (Paris, 1894); İngilizceye, James W. Redhouse "El-Bûsîrî's Poem of the Mantle" adıyla W. A. Clouston'un *Arabian Poetry for English Readers* (Glasgow, 1881); İtalyancaya ise Giuseppe Gabrieli, *Al Burdatan ovvero i due Poemi Arabi del Mantello in lode di Maometto* (Firenze, 1901. Eserin baş tarafında Ka'b b. Züheyr'in K. Bürde'si vardır) çevrilmiştir (İşli ve Kolbaş, 2022, 1/228)".

Biz de *Bürde*'nin -tespit edebildiğimiz kadarıyla- farklı dillere yapılmış tercümelerinden bazı örnekleri derlemeye ve ulaşabildiğimiz bazı yayımlardan örnek sayfaları kitabımıza almaya gayret ettik. *Bürde*'nin Farsçaya

yapılmış tercüme ve şerhleri oldukça fazladır. Bu ayrı bir çalışmanın konusu olduğu için Farsça tercüme ve şerhleri buraya almadık.[1] Genellikle farklı dillere ya manzum ya da mensur olarak tercüme edilmiş *Bürde*'nin Renè Basset tarafından Fransızca olarak şerh edilmiş olması, ayrıca dikkat çekici bir durumdur:

Latince Tercümesi:

1. Joannes Uri. *Carmen mysticum Borda dictum Abi Abdallae M. B. S. Busiridae Aegyptii: e codice manuscripto B. L. B. Latine conversum. Accedunt origines Arabico-Hebraicae.* Published by Leiden, Cornelius de Pecker, 1761.

CARMEN
MYSTICUM BORDA DICTUM
ABI
ABDALLÆ M. B. S. BUSIRIDÆ ÆGYPTII
E
CODICE MANUSCRIPTO B. L. B.
LATINE CONVERSUM.
ACCEDUNT
ORIGINES ARABICO-HEBRAICÆ.
PARAVIT ET EDIDIT
JOH. URI A. L. M. PHIL. ET THEOL. DOCT.
ECOLE SAINTE GENEVIEVE
LUGDUNI BATAVORUM.
Apud CORNELIUM DE PECKER.
MDCCLXI.

[1] Konu hakkında yapılmış kısmî bir çalışma için bk. Hayide Işıl. *Osmanlı Coğrafyasında Yapılmış Farsça Manzum Kasîde-i Bürde Tercümeleri ve Muhammed Tebâdekânî'nin Kasîde-i Bürde Tahmisi (Muhteva-İnceleme)*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021.

I.

Utrum præ reminiſcentia vicinorum, in DſouSalem *exiſtentium*,
Miſces lacrymas, ex iride oculorum currentes, cum ſanguine?

II.

An vehementer ſpirat ventus, e regione Cademae?
Aut leviter micat fulgur, in tenebris, ex Edamo?

III.

Quid ergo oculis tuis? ſi dicis: abſtinete! diffluunt;
Et quid cordi tuo? ſi dicis: redi ad te! vagatur.

IV.

Num putat amore percitus, quod amor ille abſconditus,
Qui effuſas inter *lacrymas* eſt, *cor*que ejus perardens?

V.

Ni vaſtus *fuiſſet* amor, non effudiſſes lacrymas, ob aedium veſtigia;
Nec pervigilaſſes, propter myrobalani, & montis memoriam.

VI.

Nec tibi mutuo dediſſent, lacrymarum morbique ſpecies,
Recordatio tentoriorum, & recordatio ea incolentium.

 فكيف

ا

أَمِن تذكر جيران بذي سَلَم
مزجتَ دمعا جرى مِن مُقلة بِدم ✡

ب

لم هبّت الريح من تِلقا كاظمة
واومض البرقُ في الظلما من اضَم ✡

ج

فما لعينيك ان قلت اكففا هتنا
وما لقلبك ان قلت استفق يهم ✡

د

اتحبّ الصبّ ان الحُبّ منكتم
ما بَيّنَ مُنسجم منه ومُضطرم ✡

ه

لولا الهوي لم تُرِق دمعا على طَلل
ولا اَرِقتَ لذكر البان والعَلَم ✡

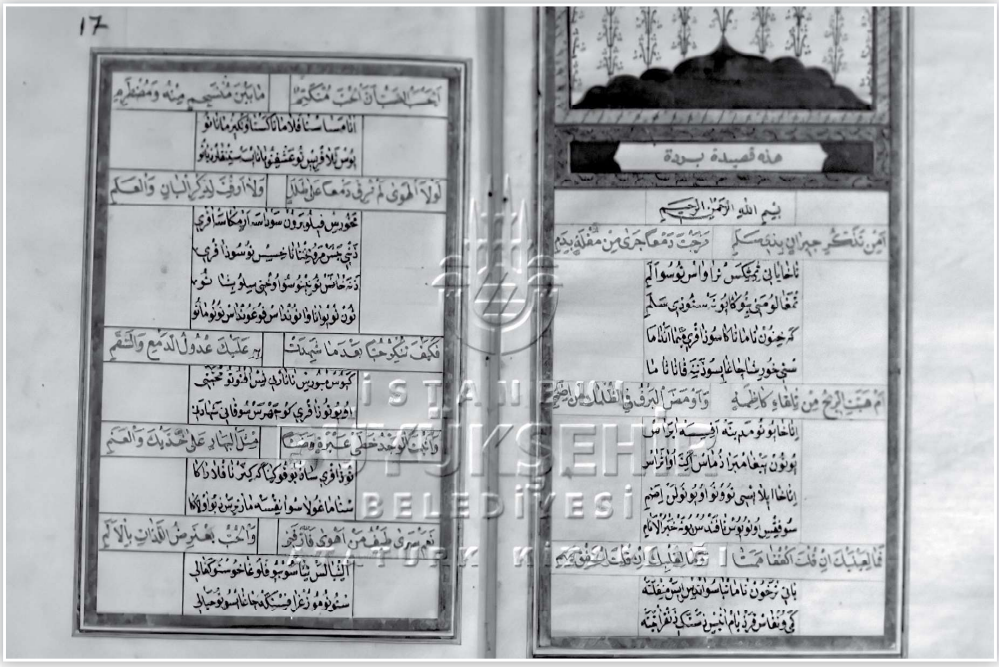
و

ولا اعارتك لوعيّ عَبرةٍ وضَنا
ذِكرَي الخيام وذِكرَي ساكِنِي الخَيم ✡

Utrum

Rumca Tercümesi:

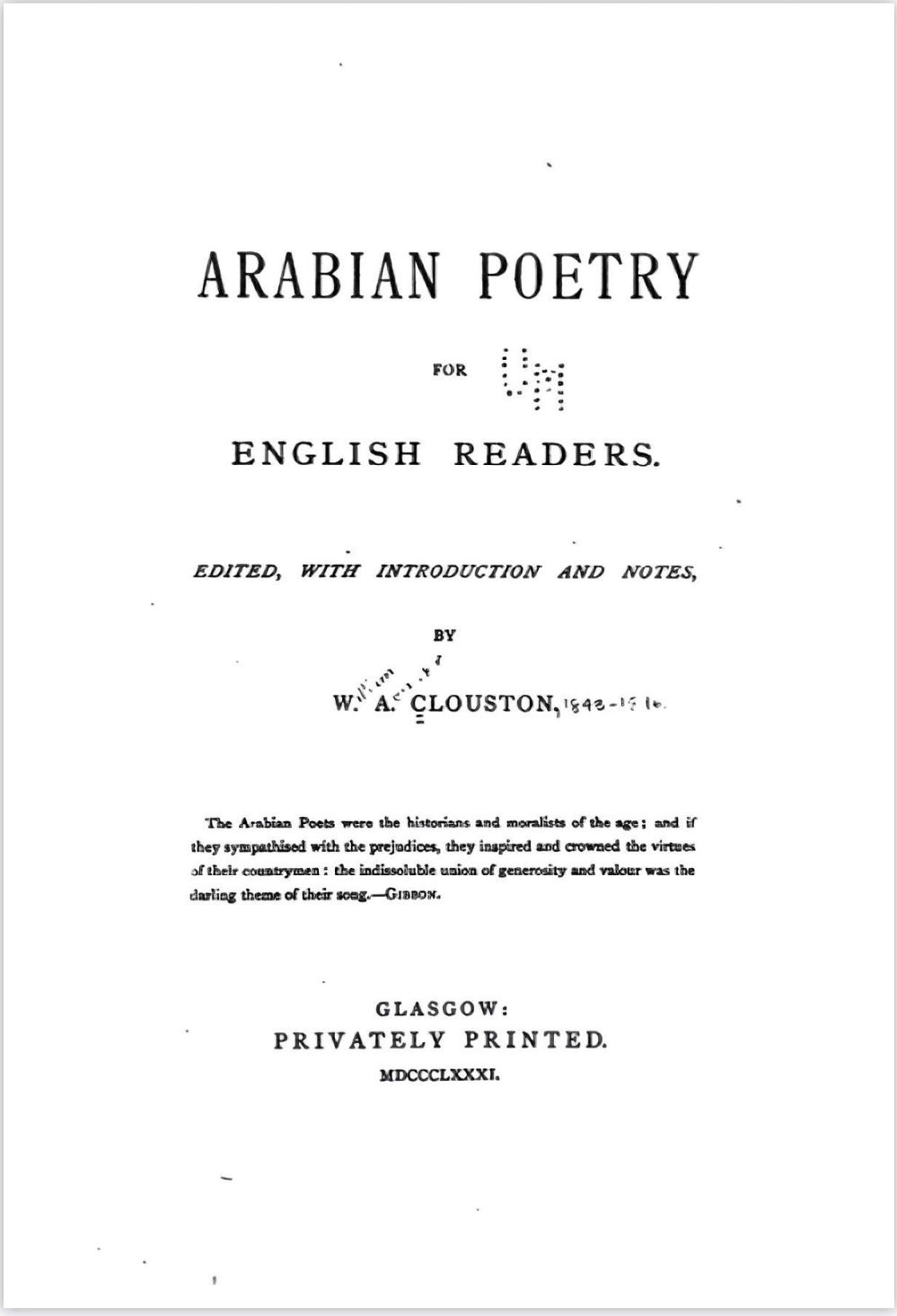
1. İBB Atatürk Kitaplığı, M. Cevdet, K 212, 16b-31b'de kayıtlı olan mütercimi meçhul Rumca manzum tercüme, harekeli nesih hatla yazılmıştır. Mesnevî nazım şekliyle yapılan tercümede genellikle kaynak beyitler birer beyitle nadiren de ikişer beyit hâlinde tercüme edilmiştir:

İngilizce Tercümesi:

1. J. W. Redhouse. "The Burda The Poem of The Mantle, in Praise of Muhammad by el-Būsīrī". *Arabian Poetry for English Readers*. ed. W.a.Clouston. 319-341. Glasgow, 1881.

ARABIAN POETRY

FOR

ENGLISH READERS.

EDITED, WITH INTRODUCTION AND NOTES,

BY

W. A. CLOUSTON, 1843-1916.

The Arabian Poets were the historians and moralists of the age; and if they sympathised with the prejudices, they inspired and crowned the virtues of their countrymen: the indissoluble union of generosity and valour was the darling theme of their song.—GIBBON.

GLASGOW:
PRIVATELY PRINTED.
MDCCCLXXXI.

THE "BURDA,"

i. e.

THE POEM OF THE MANTLE,

IN PRAISE OF MUHAMMAD,

BY

EL-BŪSĪRĪ.

TRANSLATED, WITH PREFACE AND NOTES,

BY

J. W. REDHOUSE, Esq., M.R.A.S.,

HON. MEMB. R.S.L., ETC.

EL-BŪSĪRĪ'S POEM OF THE MANTLE.

"IS it from a recollection of neighbours at Dhū-Salam that thou hast mixed with blood the tears flowing from an eye-ball?

2. "Or, has the wind blown from the direction of Kādzima, and has the lightning gleamed in the darkness from Itzam?

3. "What ails thy two eyes? If thou sayest, 'Leave off,' they fill. And what ails thy heart? If thou sayest, 'Be tranquil,' it is perplexed.

4. "Does the deeply-entangled lover suppose that affection can be concealed, when it is being partly wept for, and partly suffered for?

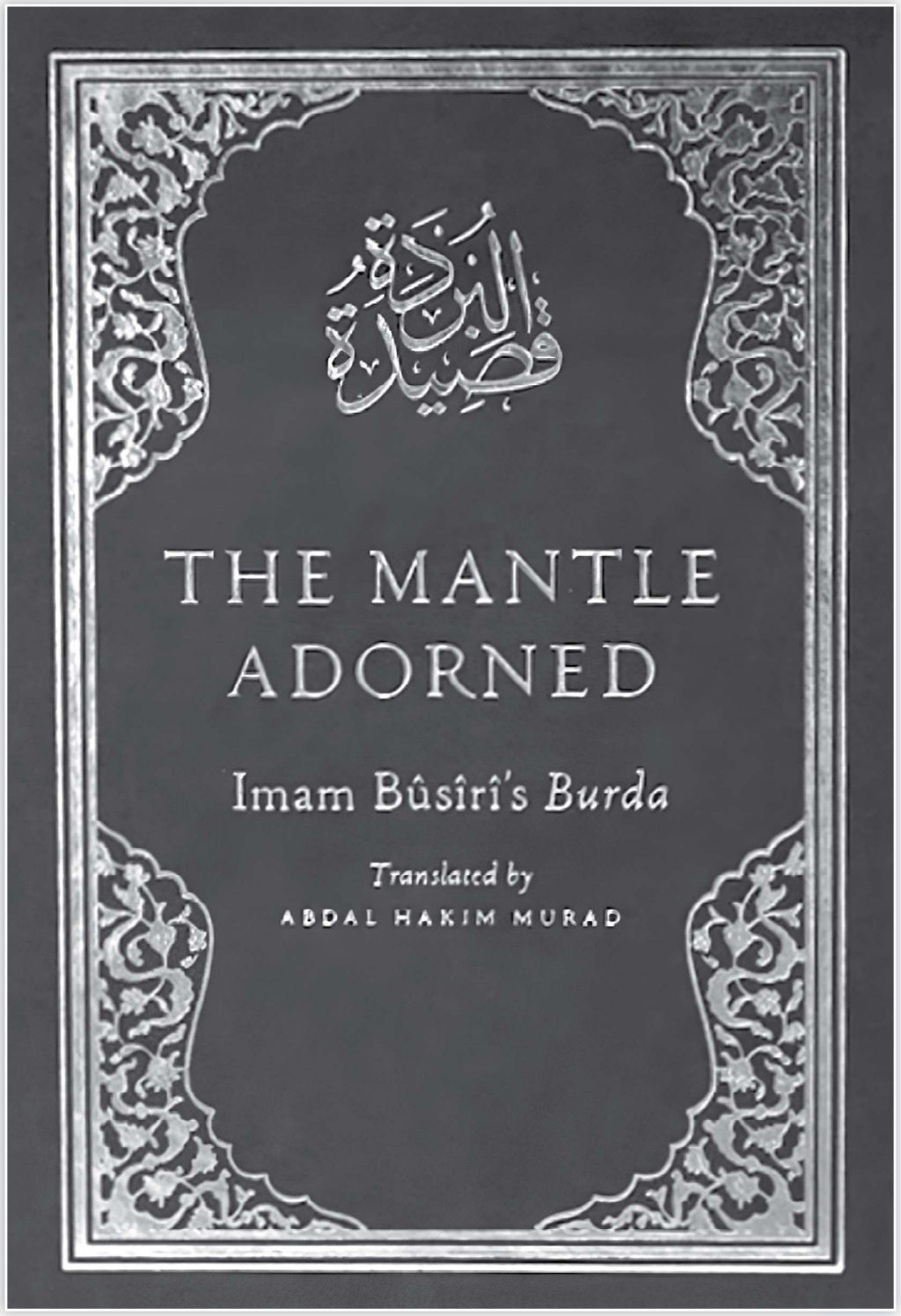
5. "Were it not for fondness, thou hadst not shed tears over projecting ruins, neither hadst thou remained sleepless with the memory of the moringa-tree and the long hill.

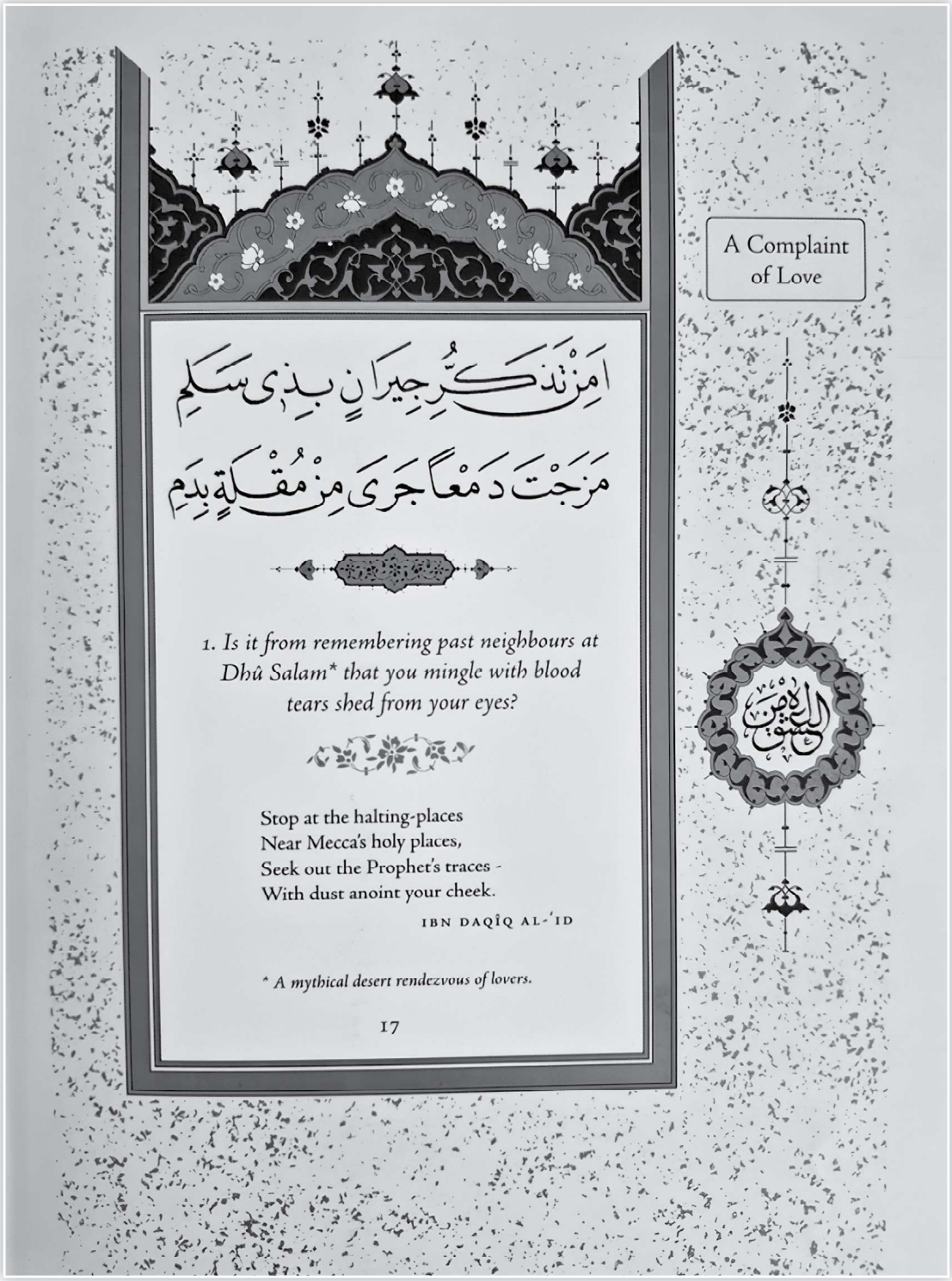
6. "And how wilt thou deny love, when the truth-speaking witnesses, tears and wasting, have testified to it against thee,

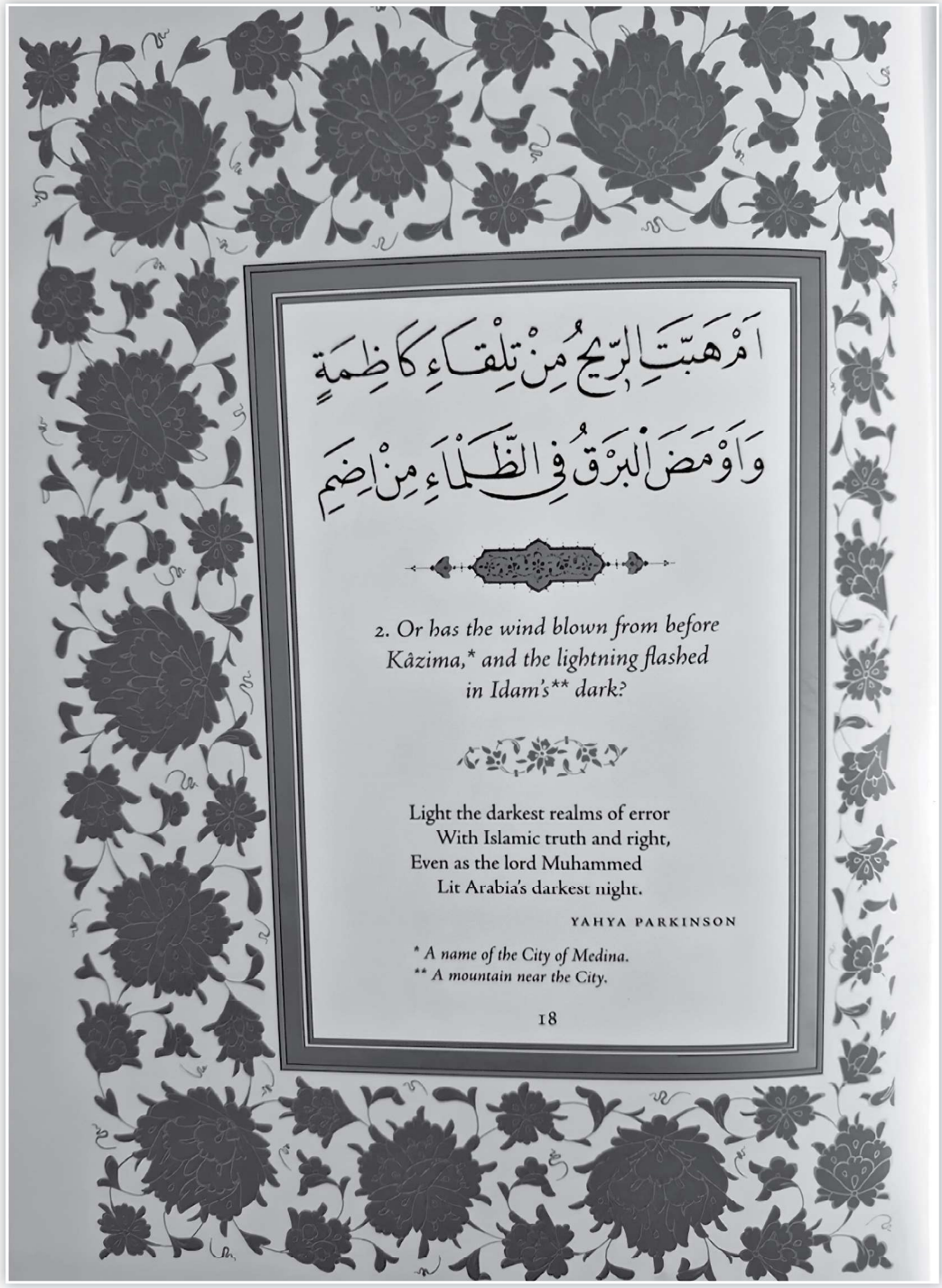
7. "And ardour hath fixed upon thy cheeks the two lines of grief and woe, like unto the corn-marigold and the 'anam?"

8. "Yea! The phantom of her I love passed before me, and made me sleepless. For love doth dash delights with pain.

2. Abdal Hakim Murad. *The Mantle Adorned; Imam Busiri's Burda*. London: Qulliam Press, 2009.

A Complaint of Love
أَمِنْ تَذَكُّرِ جِيرَانٍ بِذِي سَلَمٍ
مَزَجْتَ دَمْعًا جَرَى مِنْ مُقْلَةٍ بِدَمِ
1. Is it from remembering past neighbours at Dhû Salam* that you mingle with blood tears shed from your eyes?
Stop at the halting-places
Near Mecca's holy places,
Seek out the Prophet's traces -
With dust anoint your cheek.
IBN DAQÎQ AL-'ID
* A mythical desert rendezvous of lovers.
17

أَمْ هَبَّتِ الرِّيحُ مِنْ تِلْقَاءِ كَاظِمَةٍ
وَأَوْمَضَ الْبَرْقُ فِي الظَّلْمَاءِ مِنْ إِضَمِ

2. Or has the wind blown from before
Kâzima, and the lightning flashed*
*in Idam's** dark?*

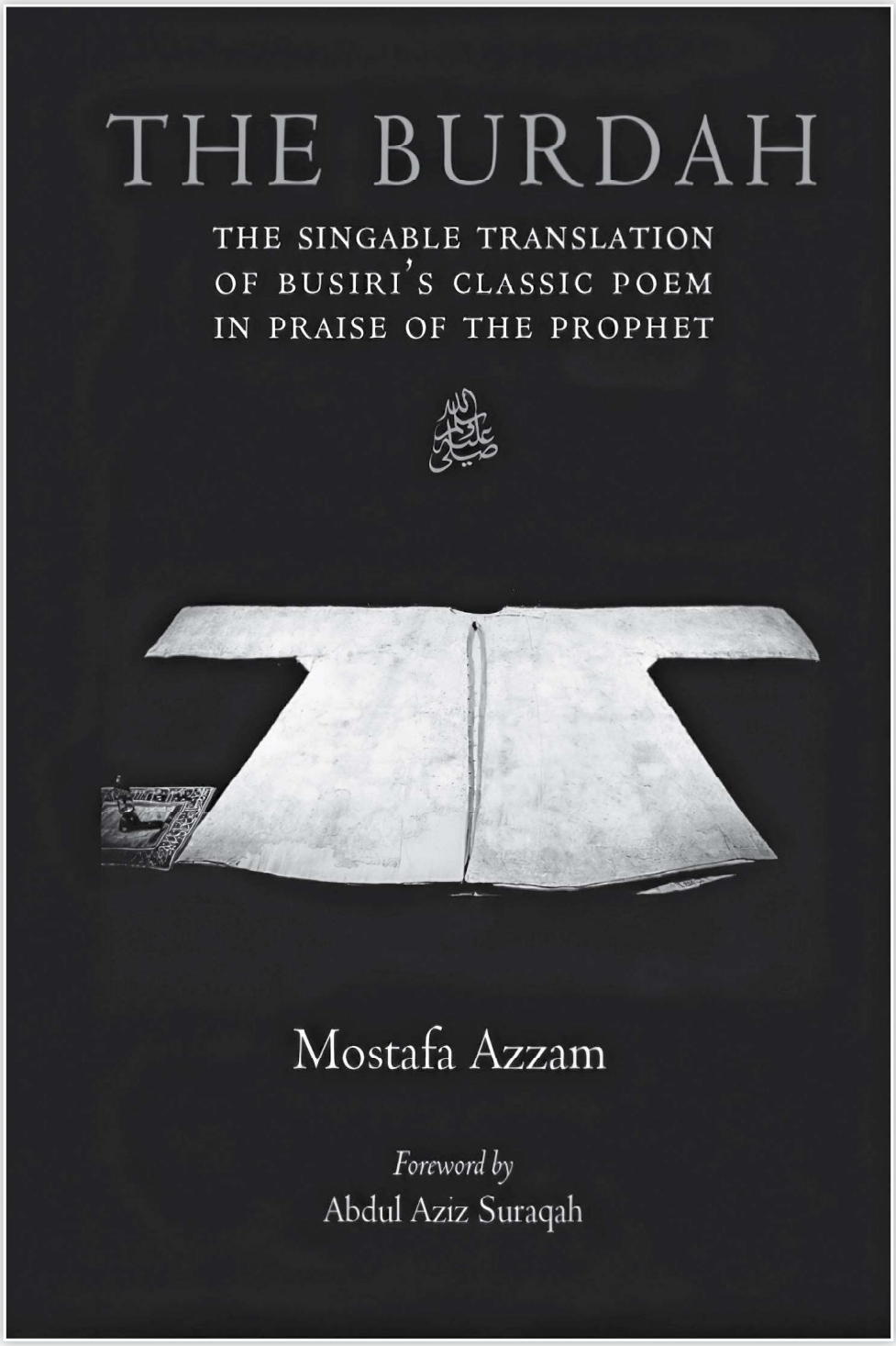
Light the darkest realms of error
With Islamic truth and right,
Even as the lord Muhammed
Lit Arabia's darkest night.

YAHYA PARKINSON

** A name of the City of Medina.*
*** A mountain near the City.*

18

3. Mostafa Azzam, *The Burdah the singable translation of busiri's classic poem in praise of the prophet*, (Washington: al-Madina Institute), 2016.

Chapter 1

1. Is it from thinking of neighbors past in Dhu Selemi
That you have mixed blood in tears that flow from
eyes steadily?

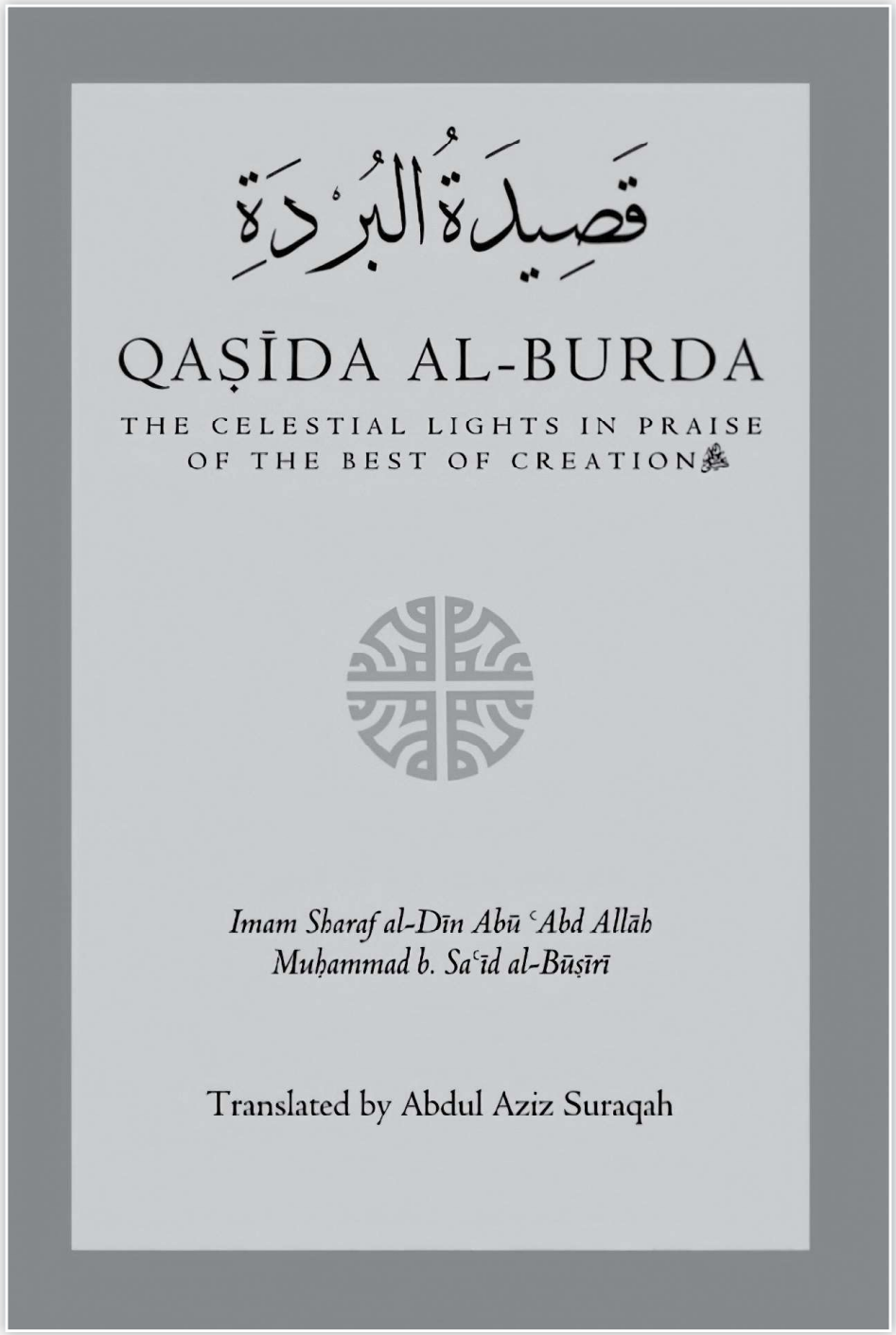
2. Or blowing of wind from the direction of Kazimah,
And lightning flashing from Idum in the dark that you see?

3. So what is wrong with your eyes: when you say
"Stop!" they just weep?
And with your heart: when you say, "Be sane!" it acts
crazily?

4. Does one so lovestruck imagine love is concealable,
Between a downpour from it and being so fiery?

5. If not for passion, you would have never burst into tears
At the remains, nor lost sleep over the mount or the tree.

4. Abdul Aziz Suraqah, *Qaṣīda al-Burda The Celestial Lights in Praise of The Best of Creation*, (Keighley: Abu Zahra Press), 2018.

فِي الْغَزَلِ وَ شَكْوَى الْغَرَامِ

Nostalgic Rhapsody and Love Complaint

أَمِنْ تَذَكُّرِ جِيرَانٍ بِذِي سَلَمٍ[1]
مَزَجْتَ دَمْعًا جَرَىٰ مِنْ مُقْلَةٍ بِدَمِ

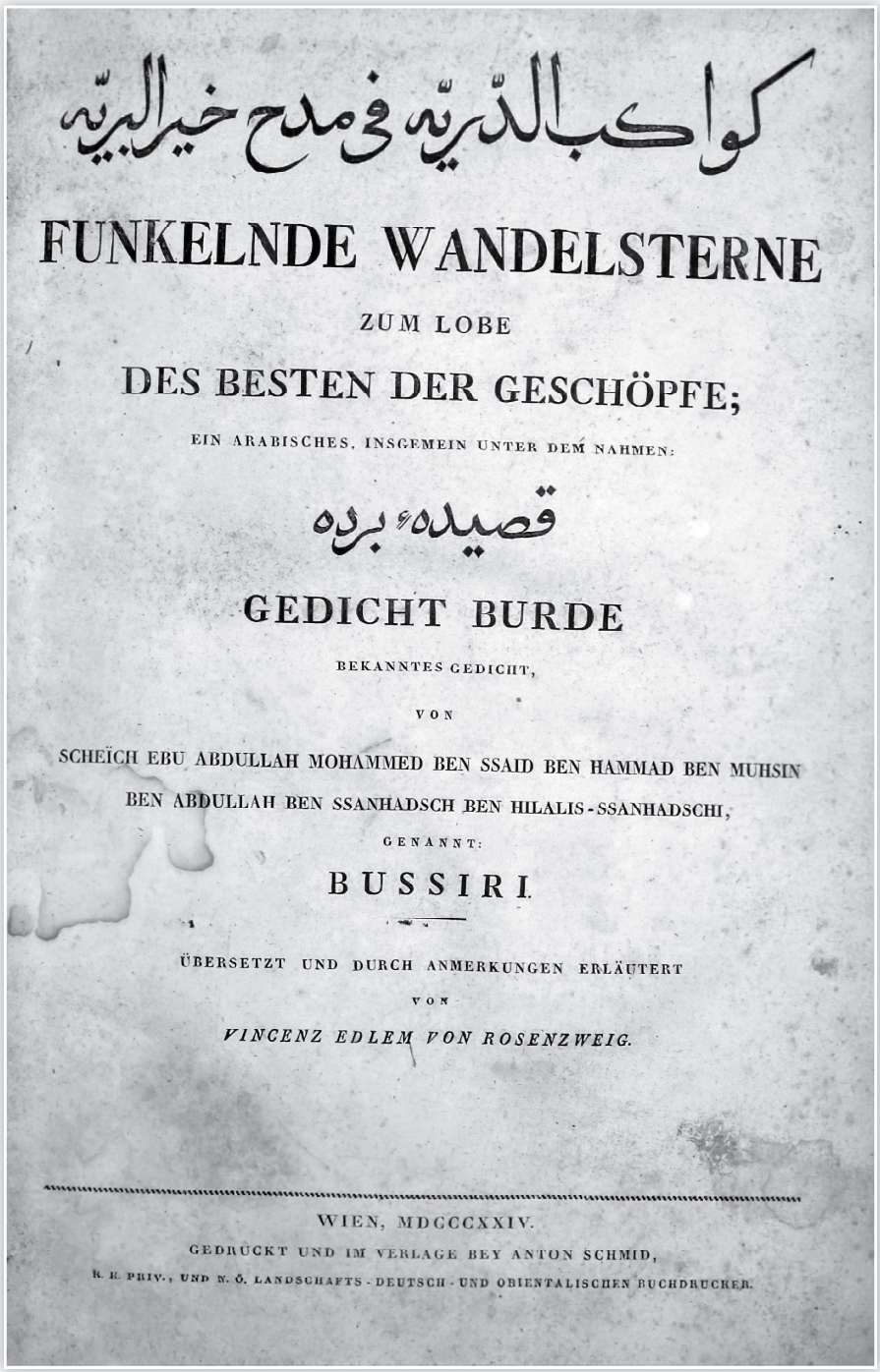
Is it from remembering neighbours at Dhū Salam
That you shed tears admixed with blood from your eyes?

أَمْ هَبَّتِ الرِّيحُ مِنْ تِلْقَاءِ كَاظِمَةٍ
وَأَوْمَضَ الْبَرْقُ فِي الظَّلْمَاءِ مِنْ إِضَمِ

Or because wind has blown from the direction of Kāẓima
And lightning has flashed in the dark of Iḍam?

Almanca Tercümesi:

1. Vinzenz von Rosenzweig-Schwannau. *Funkelnde wandelsterne zum lobe des besten der geschöpfe, ein arabisches, insgemein unter den nahmen: gedicht Burde bekanntes gedicht*. Wien, 1824.

كواكب الدّريّة في مدح خير البريّة

FUNKELNDE WANDELSTERNE

ZUM LOBE

DES BESTEN DER GESCHÖPFE;

EIN ARABISCHES, INSGEMEIN UNTER DEM NAHMEN:

قصيدهٔ برده

GEDICHT BURDE

BEKANNTES GEDICHT,

VON

SCHEÏCH EBU ABDULLAH MOHAMMED BEN SSAID BEN HAMMAD BEN MUHSIN

BEN ABDULLAH BEN SSANHADSCH BEN HILALIS-SSANHADSCHI,

GENANNT:

BUSSIRI

ÜBERSETZT UND DURCH ANMERKUNGEN ERLÄUTERT

VON

VINCENZ EDLEM VON ROSENZWEIG.

WIEN, MDCCCXXIV.

GEDRÜCKT UND IM VERLAGE BEY ANTON SCHMID,

K. K. PRIV., UND N. Ö. LANDSCHAFTS-DEUTSCH-UND ORIENTALISCHEN BUCHDRUCKER.

أَمِنْ تَذَكُّرِ جِيرَانٍ بِذِي سَلَمٍ
مَزَجْتَ دَمْعًا جَرَى مِنْ مُقْلَةٍ بِدَمِ

I. Ist's die Erinnerung an die Freunde von Su Sselem [1]), die dem Winkel deines Auges die mit Blut vermengte Thräne entlockt?

أَمْ هَبَّتِ الرِّيحُ مِنْ تِلْقَاءِ كَاظِمَةٍ
وَ أَوْمَضَ الْبَرْقُ فِي الظَّلْمَاءِ مِنْ اِضَمِ

II. Oder wehte der Wind von Kiâsimet's [2]) Fluren her? Oder glänzte ein Blitz von Idham's [3]) Thale sanft durch das Dunkel der Nacht?

فَمَا لِعَيْنَيْكَ اِنْ قُلْتَ اكْفُفَا هَمَتَا
وَ مَا لِقَلْبِكَ اِنْ قُلْتَ اسْتَفِقْ يَهِمِ

III. Denn deine Augen fliefsen, wenn du ihnen auch zuruf'st: „Haltet ein!" Denn dein Herz irrt umher, wenn du ihm auch zuruf'st: „Kehre zurück!"

أَيَحْسَبُ الصَّبُّ أَنَّ الْحُبَّ مُنْكَتِمٌ
مَا بَيْنَ مُنْسَجِمٍ مِنْهُ وَ مُضْطَرِمِ

IV. Wähnt wohl der Liebende, das Gefühl sey zwischen der Zährenfluth und der Gluth seines Inneren verborgen?

لَوْلَا الْهَوَى لَمْ تُرِقْ دَمْعًا عَلَى طَلَلٍ
وَ لَا أَرَقْتَ لِذِكْرِ الْبَانِ وَ الْعَلَمِ

V. Ja, wenn's nicht Liebe wäre, würdest du nicht Thränen auf Ruinen vergiefsen; würdest nicht Nächte in der Erinnerung an Ban [4]) und Alem [5]) durchwachen,

وَ لَا عَرَتْكَ لِوَنِ عَبْرَةٍ وَ ضَنًا
ذِكْرُ الْخِيَامِ وَ ذِكْرُ سَاكِنِ الْخِيَمِ

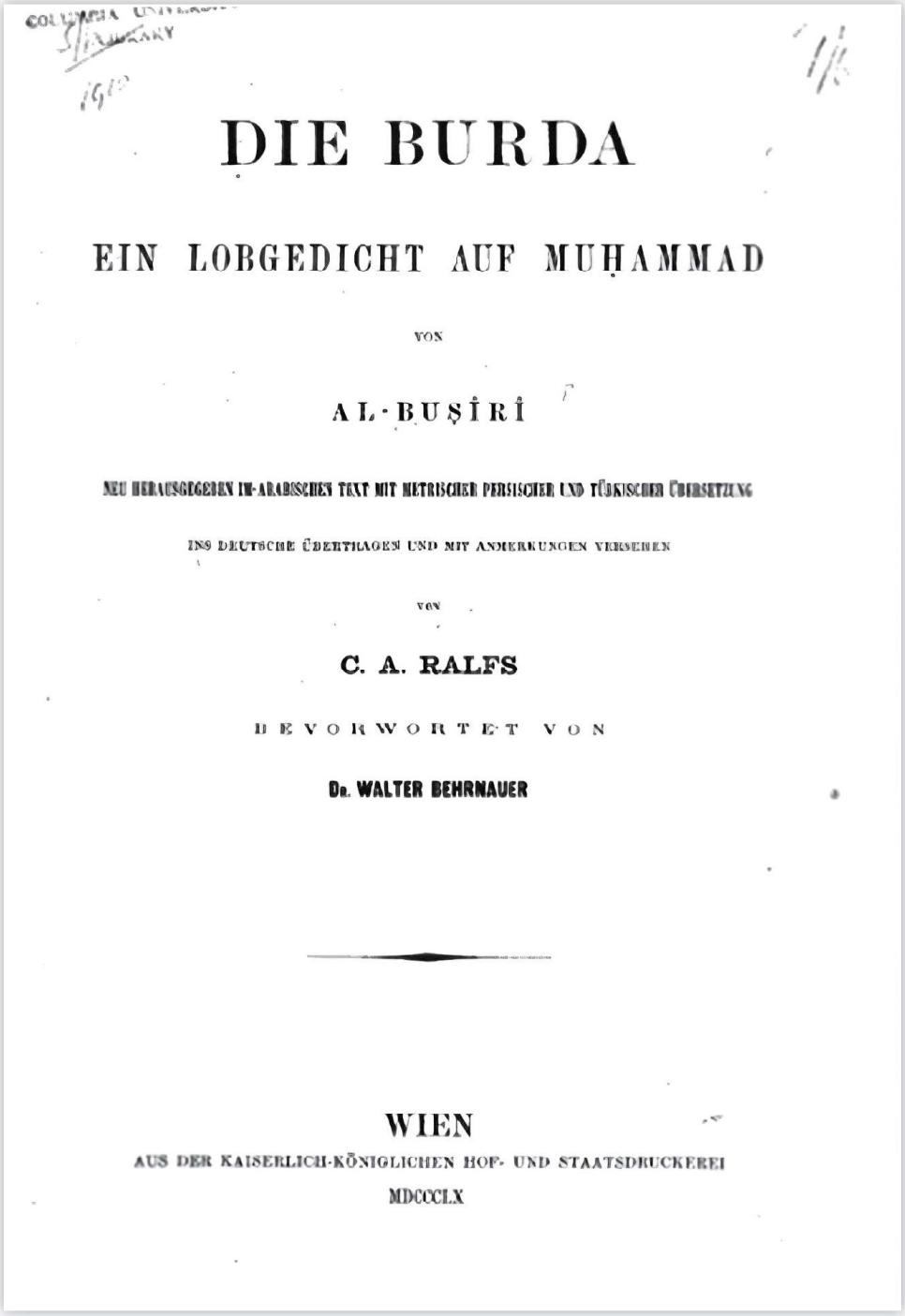
VI. Und der Gedanke an das Zelt und die Bewohner des Zeltes würde dir nicht Zähren und die Farbe der Krankheit leih'n.

فَكَيْفَ تُنْكِرُ حُبًّا بَعْدَ مَا شَهِدَتْ
بِهِ عَلَيْكَ عُدُولُ الدَّمْعِ وَ السَّقَمِ

VII. Wie kannst du übrigens die Liebe läugnen, nachdem Thränen und Krankheit, als Wahrheitliebende Zeugen, für sie gegen dich Aussage gethan, [6])

A

2. C.A.Ralfs. *Die Burda: Ein Lobgedicht auf Muhammad von Al-Busîrî*. Wien, 1860.

DIE BURDA

EIN LOBGEDICHT AUF MUḤAMMAD

VON

AL-BUṢÎRÎ

NEU HERAUSGEGEBEN IM ARABISCHEN TEXT MIT METRISCHER PERSISCHER UND TÜRKISCHER ÜBERSETZUNG

INS DEUTSCHE ÜBERTRAGEN UND MIT ANMERKUNGEN VERSEHEN

VON

C. A. RALFS

BEVORWORTET VON

Dr. WALTER BEHRNAUER

WIEN

AUS DER KAISERLICH-KÖNIGLICHEN HOF- UND STAATSDRUCKEREI

MDCCCLX

DIE BURDA.

DEUTSCHE ÜBERTRAGUNG.

1. Riefst du dir deine Freunde zu Dû-Salam ins Gedächtniss zurück, sie, die in früheren Tagen deine theuren Nachbarn waren, dass du die Thränenfluth, die aus deinem Auge strömt, endlich zu Blut hinzumischtest?

2. Oder traf es sich, dass der Wind von Kâẓima her zu wehen begann und der Blitz in der Finsterniss von Iḍam her aufblinkte?

3. Wie kommt es denn, dass deine Augen, wenn du sprichst: „Hemmt den Strom der Thränen!" nach wie vor Thränen entströmen lassen? und dass dein Herz, wenn du sprichst: „Ermanne dich zu ruhiger, klarer Besinnung!" nach wie vor wirr und sinnlos bleibt?

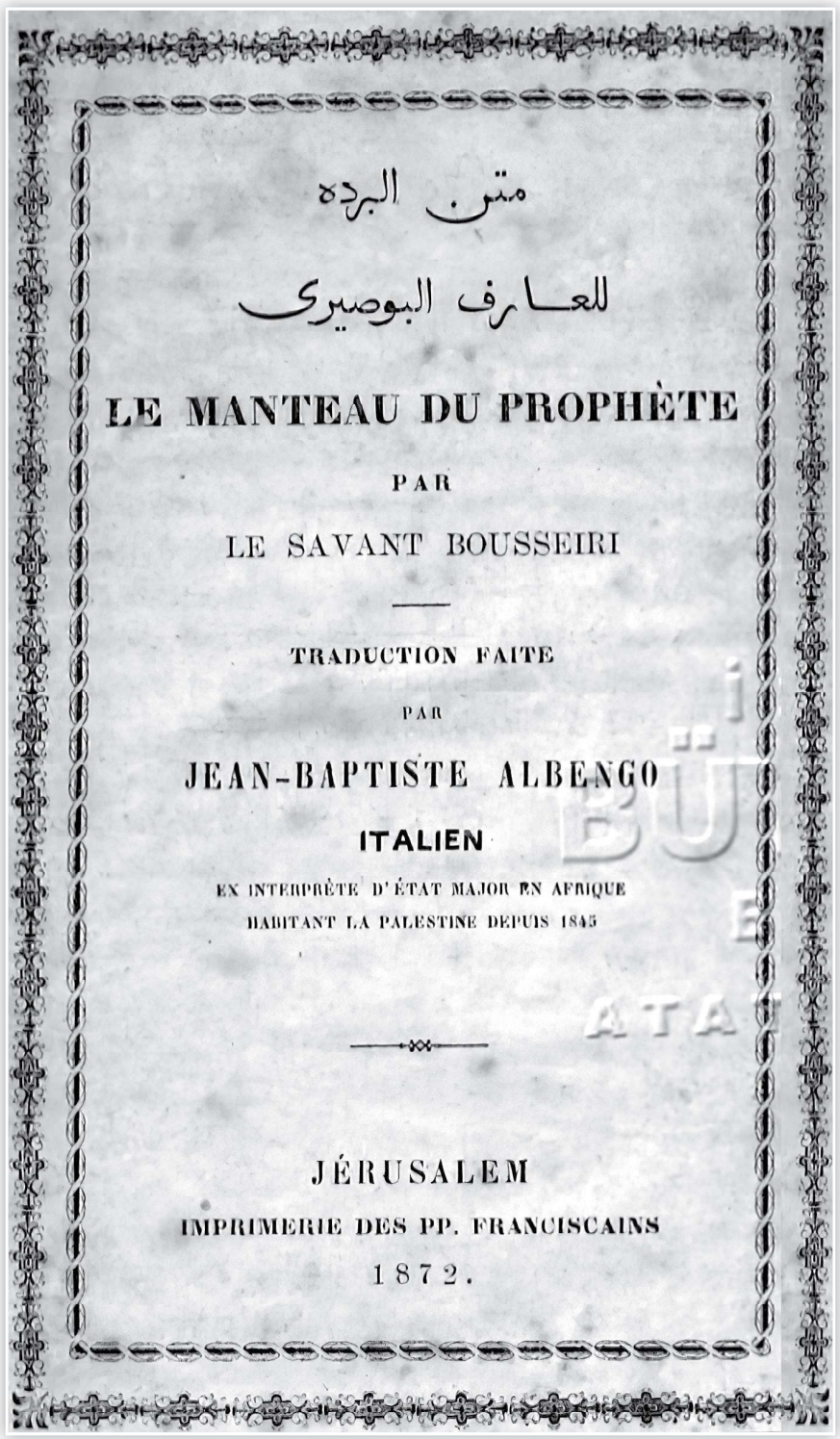
4. Glaubt der thränenreiche Verliebte etwa, dass seine Verliebtheit vor allem und jedem verrätherischen Ausbruche gewahrt sei, wenn sie so weit hervorgebrochen ist, dass sie theils als strömende Thränenfluth, theils als glühendes Herz bei ihm sich äussert?

5. Wärest du nicht verliebt, so würdest du nicht gerade auf jene Spur einer früheren Wohnstätte so viele Thränen ausströmen lassen, und würdest nicht gerade dann die Nächte in unruhigem Schlafwachen verbringen, wenn sich die Erinnerung an Al-Bân und Al-ʿAlam einstellt.

6. Wie wird es dir denn möglich sein, da alle und jede Verliebtheit abzuläugnen, wo die vollgültigen Zeugen Thränenfluth und Siechthum deine Verliebtheit bezeugen

Fransızca Tercümesi:

1. Jean-Baptiste Albengo. *Le Manteau Du Prophète, par le savant Bousseiri*. Kudüs (Jèrusalem): Imprimerie des pp. Franciscains, 1872.

متن البرده

للعـــارف البوصيرى

LE MANTEAU DU PROPHÈTE

PAR

LE SAVANT BOUSSEIRI

TRADUCTION FAITE

PAR

JEAN-BAPTISTE ALBENGO

ITALIEN

EX INTERPRÈTE D'ÉTAT MAJOR EN AFRIQUE

HABITANT LA PALESTINE DEPUIS 1845

JÉRUSALEM

IMPRIMERIE DES PP. FRANCISCAINS

1872.

متن البرده للعارف البوصيرى

LE MANTEAU DU PROPHÈTE

PAR LE SAVANT BOUSSEIRI

أَمِن تَذَكُّرِ جِيرَانٍ بِذِي سَلَمٍ 1
مَزَجْتَ دَمْعاً جَرَى مِنْ مُقْلَةٍ بِدَمٍ

Est-ce la pensée paisible de vos amis, qui fait couler de vos yeux des larmes melées de sang.

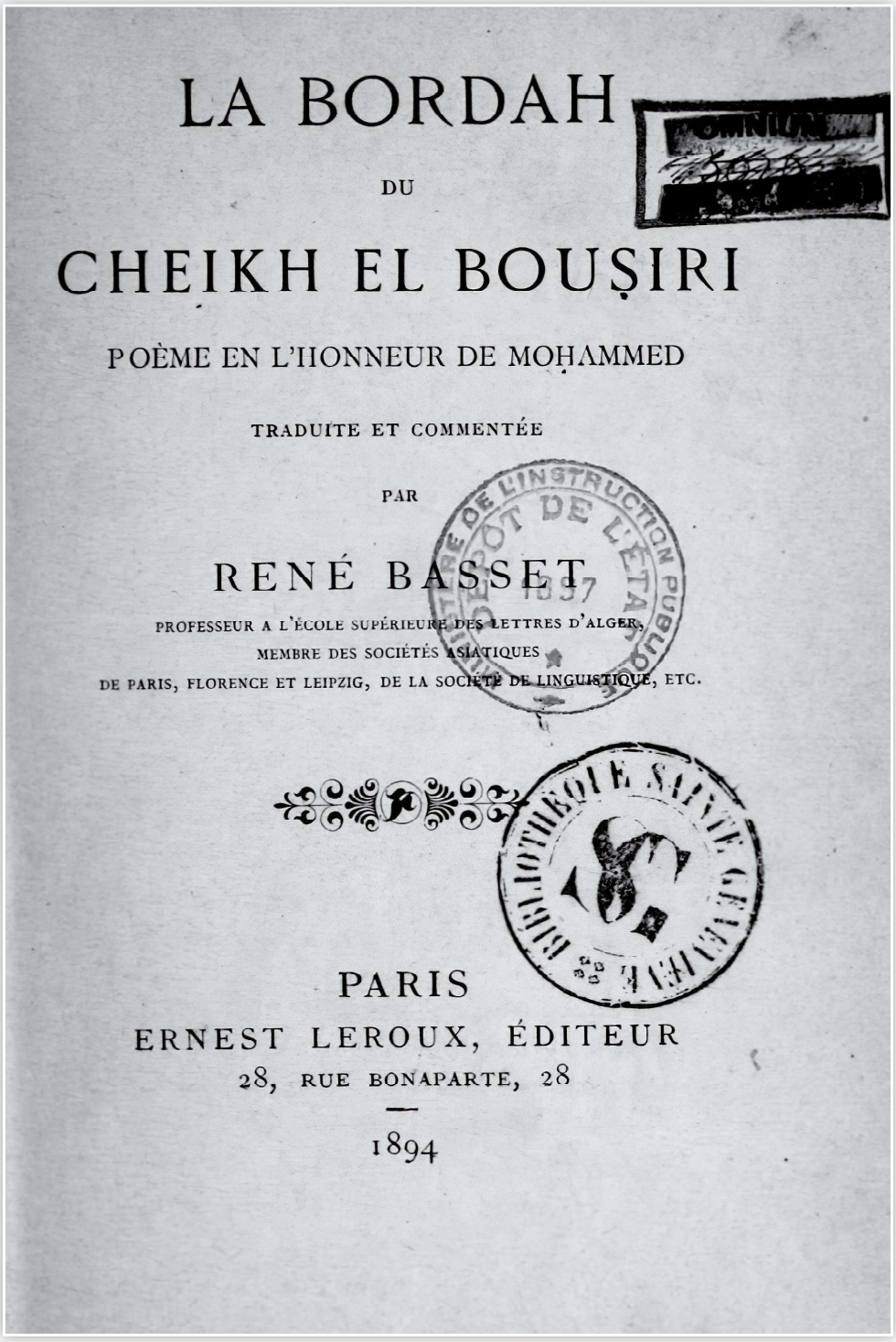
أَمْ هَبَّتِ الرِّيحُ مِنْ تِلْقَاءِ كَاظِمَةٍ 2
وَأَوْمَضَ الْبَرْقُ فِي الظَّلْمَاءِ مِنْ إِضَمِ

Ou bien est-ce le vent soufflant du côté de Cazemet (nottes explicatives), ou un eclair parti des ténêbres du côté d'adami.

فَمَا لِعَيْنَيْكَ إِنْ قُلْتَ اكْفُفَا هَمَتَا 3
وَمَا لِقَلْبِكَ إِنْ قُلْتَ اسْتَفِقْ يَهِمِ

Qu'ont vos yeux, si vous leurs dites de cesser de pleurer leur larmes augmentent: et qu'a-t-il votre cœur, si vous lui dites de se tranquilliser son battement croit.

2. Fransızca şerhi ve tercümesi: Renè Basset. *La Bordah Du Cheikh El Bousırı Poème En L'honneur De Mohammed Traduite Et Commentée*. Paris, 1894.

LA BORDAH

DU

CHEIKH EL BOUṢIRI

POÈME EN L'HONNEUR DE MOHAMMED

TRADUITE ET COMMENTÉE

PAR

RENÉ BASSET

PROFESSEUR A L'ÉCOLE SUPÉRIEURE DES LETTRES D'ALGER,
MEMBRE DES SOCIÉTÉS ASIATIQUES
DE PARIS, FLORENCE ET LEIPZIG, DE LA SOCIÉTÉ DE LINGUISTIQUE, ETC.

PARIS
ERNEST LEROUX, ÉDITEUR
28, RUE BONAPARTE, 28

1894

LA BORDAH

DU

CHEIKH EL BOUṢIRI

1. *Est-ce le souvenir des voisins de Dẓou Salam qui fait couler de tes yeux des larmes mêlées de sang?*

Comme le fait observer Ibn ʿAchour, le poète dédouble ici sa personne et s'adresse lui-même la parole. Le même commentateur cite un vers d'El Beraʿi, « le martyr de l'amour ».

« Est-ce au souvenir d'El Bân et d'El Bân, ou à cause du changement de voisins que, t'arrêtant sur leur territoire, tu fais couler sans interruption des torrents de larmes sur tes joues ? »

Quant aux *larmes mêlées de sang*, il en est souvent question dans la littérature arabe. Ainsi, dans un vers du seigneur de Haleb, Seïf ed daoulah :

Son sang a coulé dans ses larmes : combien de temps encore le traiteras-tu durement ?

(Et Tha'alebi, *Yetimat ed dahr*, t. I, p. 21 ; Dieterici, *Mutanabbi und Seïfud daula*, p. 107.)

El Bâdjouri rappelle à ce propos deux vers d'un poète anonyme :

« Je me suis rappelé les jours et les nuits passés par nous, et mes larmes ont coulé à ce souvenir. »

« Un jour du temps écoulé peut-il nous revenir, et puis-je retourner au pays de la bien-aimée ? »

Cette comparaison a été développée par 'Omar ben El Fâredh dans un modèle d'un mauvais goût achevé (*Diwân*, t. I, p. 158).

« On m'a dit : Tes larmes coulent rouges. J'ai répondu : Elles ont apparu ainsi par l'effet de la violence de ma passion qui cependant est faible. »

« J'ai égorgé pour l'hôte de l'apparition une victime dans ma paupière assoupie, et mes larmes ont passé sur le sang qui était sur ma joue. »

Dzou Salam, que le poète mentionne ici au hasard, est une localité située entre

La Mekke et Médine : elle tire son nom d'un arbuste épineux (*salam*) qui y croît en abondance.

Dans son panégyrique de Mâlek ben Ṭaouq, Abou Temâm a un début semblable (*Diwân* p. 134) :

« Salue le campement printanier de Selma à Dzou Salam, sur lequel les jours et le temps passé ont laissé leurs marques. »

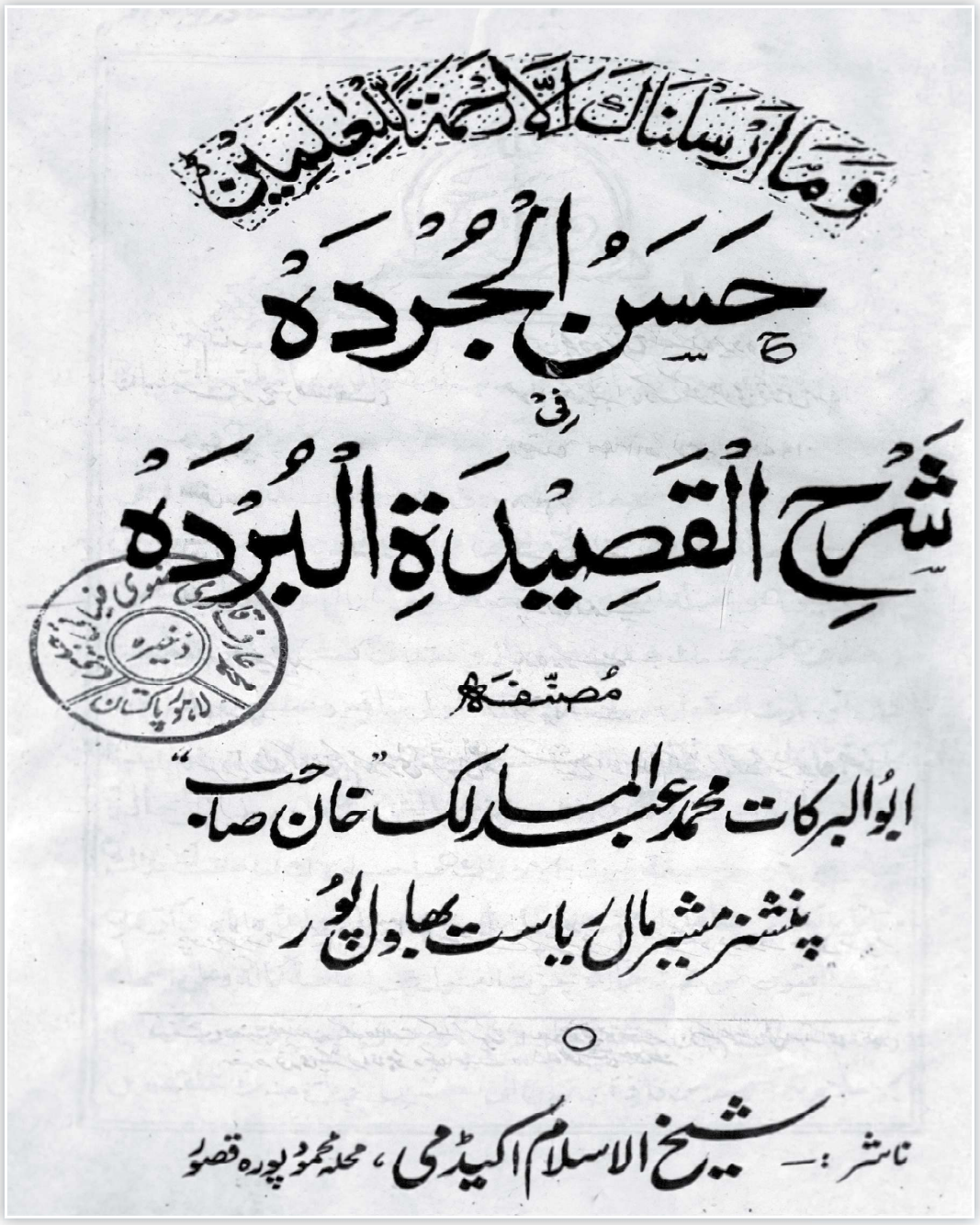
Ce thème était fréquemment employé par les poètes arabes, même d'Occident. Le vizir Fatḥ b. Khaqân cite dans son *Maṭmaḥ* ce vers du vizir Abou Dja'far ben El Lemâni :

« Pourquoi, mes très chers amis, ne toucherions nous pas (comme on touche la pierre noire) les campements de Selma à Dzou Salam ? »

Le même auteur, décrivant la prospérité de Séville sous El Mo'tamed 'Ala Allah, dit : « Celui qui s'y plairait ferait apparaître en la décrivant les jours de Dzou Salam » (*Qalâid el 'Iqiân*, p. 4).

Urduca Şerhi:

1. Abülberekât Muhammad Abdülmâlik Hân Sâhib. *Hasanü'l-Cürde fî Şerhi'l-Kasîdeti'l-Bürde*. Lahor: Şeyhülislâm Akademi, 1976.

وما ارسلناك الا رحمة للعلمين

حسن الجرده

في

شرح القصيدة البرده

مصنفه

ابو البركات محمد عبد الملك خان صاحب

پنشنر مشير مال رياست بهاول پور

ناشر :- شيخ الاسلام اكيڈمی ، محله محمود پوره قصور

شرح قصیدۂ بردہ

بسم اللہ الرحمٰن الرحیم

نحمدہٗ ونصلی علیٰ رسولہ الکریم

الفصل الاول فی خطاب النفس

(۱) اَمِنْ تَذَکُّرِ جِیْرَانٍ بِذِیْ سَلَمٍ
مَزَجْتَ دَمْعًا جَرٰی مِنْ مُّقْلَۃٍ بِدَمٍ

یا زیادِ الفت ہمسایگانِ ذی سلم | اشکہائے چشم آمیختی با خوں بہم؟

ہمزۂ استفہام بطریق تجاہل۔ کیونکہ وہ جانتا ہے کہ میں کس لئے روتا ہوں۔ من سببیہ جار مجرور متعلق مزجت تذکر مصدر۔ مادہ اس کا ذِکر بالکسر یا ذُکر بالضم۔ ذِکر بالکسر زبان سے یاد کرنا و بالضم دل سے یاد کرنا۔ تذکُّر مصدر مضاف۔ جیران مفعول مضاف الیہ فاعل اُس کا کاف خطاب محذوف ہے۔ ای من تذکرک جیرانا۔ تیرا کو یاد کرنا۔ جیران جمع جار ہمسایہ مراد محبوب کا قبیلہ عرب خانہ بدوش جنگلوں میں کبھی

کسی جگہ کبھی کسی جگہ رہتے ہیں - اس لئے ایام گزشتہ مواصلت و موانست انسان کو یاد آتے ہیں اور وہ یاد ایام سے متاثر ہوتا ہے۔ سلم درخت مغیل یعنی ببول - ذی سلم نام موضع جو مکہ و مدینہ کے درمیان ہے۔ بوجہ کثرت درختان مغیل اس نام سے مشہور ہوا۔ سلمہ وہ درخت خاص جس کے نیچے حضور علیہ السلام مکہ مکرمہ کو تشریف لے جاتے وقت آرام فرمایا کرتے تھے۔ مزجت فعل ماضی مخاطب مزج ملانا۔ دمع آنسو جری فعل ماضی جریان جاری ہونا۔ من متعلق جری۔ مقلت حدقۂ چشم آنکھ کا ڈھیلا۔ مراد آنکھ باجارہ متعلق مزجت کے دم خون ؛

ترجمہ - کیا تو نے مقام ذی سلم کے ہمسایوں کی یاد میں آنسوؤں کو (جو تیری آنکھ سے جاری ہیں خون سے ملا دیا ہے ؛

تشریح - آنسوؤں کو خون آلودہ کرنا مراد کثرت گریہ سے ہے۔ شاعر اپنے نفس سے خطاب کرتا ہے۔ قاعدہ ہے کہ شعرا عموماً قصیدے کے آغاز میں اپنے آپ کو ایک غیر شخص تصور کر کے خطاب کیا کرتے ہیں۔ اس کو اُن کی اصطلاح میں تجرید کہتے ہیں۔ جیسا کہ اس شعر میں ؎

عرفی اگر بگریہ میسر شدے وصال　　صد سال نیتواں بہ تمنا گریستن

حاصل شعر یہ ہے کہ کیا مقام ذی سلم کے حبیبؐ کی فرقت میں تو رو رہا ہے ؛

(۲)

أَمْ هَبَّتِ الرِّيحُ مِنْ تِلْقَاءِ كَاظِمَةٍ
وَأَوْمَضَ الْبَرْقُ فِي الظَّلْمَاءِ مِنْ إِضَمِ

یا وزید از کاظمہ بادِ نسیم صبحدم؟　　یا درخشیدہ بشب برق از سرِ کوہِ اضم؟